

ПОХВАЛИ ЗА КНИГАТА

„Романът на Дейвид Робъртс ШАНТАРАМ гарантирано ще направи живота Ви по-необикновен... Г-н Робъртс е сравняван с кого ли не — от Мелвил до Хемингуей.“

— *The Wall Street Journal*

„Вълнуващо... прочувствено, екранизирано усещане. Сензационно четиво.“

— *Publishers Weekly*

„Този, когото ШАНТАРАМ не успее да докосне, е или без сърце, или мъртъв — или и двете. Не съм имал по-хубави моменти от години. ШАНТАРАМ просто е „1001 нощи“ на Новия Век. Всеки, който обича да чете, е търсил тази книга през целия си четящ живот.“

— *Джонатан Карол*

„Блестящо, развлекателно... Дълбокото екранизирано усещане за красота впечатлява.“

— *USA Today*

„Рецензентът направо е изненадан, че Робъртс е успял да напише дори два реда след всичко, което е преживял. Погълнат от бездната, Грегъри Робъртс някак си успява да изплува невредим... Неговото спасение е в любовта му към другите... Големите книги понякога променят живота ни. Силата на ШАНТАРАМ е в радостта от прошката. Първо съжаляваме, после прощаваме. Прошката е светлинката, която блещука в тъмнината...“

— *Dayton Daily News*

„Тази широка автобиографична новела е ярък разказ за vida loca (лудия живот) на Дейвид Робъртс. Не позволявайте обемът на книгата да Ви прогонят! Шантарам е един от най-увличащите разкази за лично изкупление, които някога ще прочетете.“

— *Giant magazine*

„Еlegantно написано, Взривяващо с всяка следваща страница. Роман с ключ към отговорите. Пресъздава блестящо Индия, позната на малцина извън нея.“

— *Kirkus Reviews*

„ШАНТАРАМ е цветна забава, която прераства в нещо колосално и пресъздава пикантния хаос на Бомбай.“

— *Minneapolis Stars Tribune*

„ШАНТАРАМ е истинска епика. Огромна, хаотична, над върха, завладяваща, дълга глупава история.“

— *The Seattle Times*

„Ако някой ме попита за какво се отнася книгата, бих отговорил – за всичко, за всичко в света. Грегъри Дейвид Робъртс направи това за Бомбай, което Лоурънс Дюрел направи за Александрия, което Мелвил направи за Южните морета, а Торо – за Уолдън Пойнт. Това го превръща във вечен участник в световната литература.“

— *Пат Конрой*

„Изключителна книга... невероятен поглед и широчина.“

— *Time Out*

„ШАНТАРАМ ме дари с най-богатото четящо преживяване, което някога съм имал, и не очаквам скоро някой да надмине това абсолютно постижение. Книгата е изкушаваща, мощна, многопластова и благословена с един съвършен глас. Подобно на вуду магьосник Грегъри Дейвид Робъртс е уловил духовете на автори като Анри Шарие, Рохинтън Мистри, Том Улф и Марио Варгас Льоса, смесил ги е със собствената си уникална магия и е създал един от най-завладяващите напечатани паметници. Страната на бог Ганеш е освободила стихията на слона и аз истински се притеснявам за онази смела душа, която мечтае да напише нова книга за Индия. Грегъри Робъртс се е представил като истински исполин, блестящ гуру и завършен гений.“

— *Мозес Исегауа, автор на „Абисински хроники“ и „Змийско гнездо“*

ШАНТАРАМ

Грегъри Дейвид Робъртс

роман

ИЗДАВА ЗАМОНΙΑ.
СОФИЯ, 2023 г.

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана под какъвто и да е начин, включително електронен, без предварителното съгласие на издателство Замония.

SHANTARAM. Copyright © 2003 by Gregory David Roberts

© Издателство Замония, 2023

© Светлана Комогорова–Комата, превод

www.zamonia.net

ISBN: 978-619-91665-9-8

СЪДЪРЖАНИЕ

ЧАСТ ПЪРВА	9
ЧАСТ ВТОРА	165
ЧАСТ ТРЕТА	331
ЧАСТ ЧЕТВЪРТА	509
ЧАСТ ПЕТА	729
<i>БЛАГОДАРНОСТИ</i>	870

Книгата е носител
на Специалната
награда за превод
„Кръстан Дянков“
2010

На майка ми

**ЧАСТ
ПЪРВА**

ПЪРВА ГЛАВА

ОТНЕ МИ МНОГО ВРЕМЕ и платих прескъпо да науча онова, което зная за любовта, за съдбата и за избора, който правим. А прозрях всичко само за миг – докато бях прикован към стената и ме измъчваха. Докато писъците ми раздираха мозъка, осъзнах, че дори и в тази кървава окована безпомощност аз съм свободен – свободен да мразя своите мъчители или да им простя. Зная, че не звучи особено впечатляващо. Но в треперенето и в захапката на веригите, когато нямаш нищо друго освен тях, за теб тази свобода е истинска вселена от възможности. И дали ще избереш омразата, или прошката, може да е решаващо за живота ти.

В моя случай историята е дълга и гъмжи от хора. Аз бях революционер с изгубени в хероина идеали, философ, изгубил своята почтеност в престъпния свят, и поет, изгубил душата си в затвор с усилено строг режим. Когато избягах от него – прескочих предния зид между две кули с въоръжена охрана – станах най-издирваният гражданин на страната си. Късметът тичаше и летеше заедно с мен към Индия, където влязох в бомбайската мафия. Работих като контрабандист на оръжие, фалшификатор и черноборсаджия. Оковавали са ме на три континента, пребивали са ме, пронизвали са ме с нож, умирах съм от глад. Отидох на война. Сблъсках се с оръжията на врага. И оцелях, а другите наоколо ми загинаха. Повечето бяха по-добри хора от мен – хора, чийто живот бе похабен от грешки или погубен от лош миг на нечия чужда омраза, или чужда любов, или чуждо безразличие. Твърде много от тях аз погребях; и оплаквах тяхната история и техния живот, втели се в моя.

Но моята история не започва нито с тях, нито с мафията. Тя започва с онзи първи ден в Бомбай. Точно там съдбата ме вкара в играта. Късметът раздаде картите, които ме отведоха при Карла Сааранен. И аз разиграх

получената ръка още от първия миг, в който погледнах в нейните зелени очи. Така започва тази история, както започва всичко – с една жена, с един град и с малко късмет.

Първото, което забелязах в Бомбай в онзи ден, бе, че въздухът мирише различно. Усетих го още преди да съм видял или чул нещо от Индия, докато вървях по пъпната връв на коридора, свързващ самолета с летището. В тази първа минута в Бомбай мирисът ме развълнува и възхити – мен, избягалия от затвора и новия за широкия свят. Не го разпознах, а и не можех. Днес зная, че това е сладката потна миризма на надеждата – а надеждата е точно обратното на омразата; това е киселият застоял мирис на алчността, а тя е точно обратното на любовта. Това е мирисът на богове, демони, империи и цивилизации, които се възраждат и загиват. Това е мирисът на синята кожа на морето, независимо къде се намиращ в Града на островите, и кърваво-металният мирис на машините. Така миришат мърдането, сънят и изпражненията на шейсет милиона животни, повече от половината – човеци и плъхове. Мирише на разбити сърца и на борба за живот, на съкрушителни провали и любви, от които се ражда смелостта ни. Мирише на десет хиляди ресторанта, пет хиляди храма, светилища, църкви и джамии, на сто пазара, които продават изключително парфюми, подправки, тамян и свежо набрани цветя. Карла веднъж го нарече най-лошия хубав мирис на света – и беше права, разбира се, както беше права за всичко. Но сега, когато се завръщам в Бомбай, първото усещане за града е този вездесъщ мирис, който ме посреща и ми известява, че съм си дошъл у дома.

А после забелязах жегата. Наредих се на опашка на летището. Бях излязъл от охлаждания с климатик въздух в самолета преди няма и пет минути и изведнъж дрехите ми подгизнаха от пот и полепнаха по мен. Сърцето ми се разтуптя по заповед на новия климат. Всяко вдишване бе малка гневна победа. Разбрах, че това потене от джунглата никога не престава, защото жегата, която те кара денонощно да се потиш, е влажна жегата. В Бомбай задухът и влагата превръщат всички ни в амфибии – когато поемаме въздух, вдъхваме вода. Или свикваш с това и то започва да ти харесва, или се махаш.

После се появиха и хората. Асами, джат и пенджаби; хора от Раджастан, Бенгал и Тамил Наду от Пушкар, Кочин и Конарак; от кастите на воините, брамините и неприкасаемите; индуисти, мюсюлмани, християни, будисти, парси, джайни, анимисти; бяла и тъмна кожа, зелени очи и златистокафяви, и черни; всевъзможни лица и форми сред чудатото разнообразие на тази несравнима красавица Индия.

Всички милиони на Бомбай и един отгоре. Двамата най-добри приятели на контрабандиста са *мулето* и *камилата*. Мулетата пренасят за него контрабанда през граничния контрол, а камилите са нищо неподозиращи туристи, които му помагат да премине границата. За прикритие, когато ползват фалшиви паспорти и документи за самоличност, контрабандистите се приобщават към компаниите на своите спътници – камилите, и те ги прекарват благополучно и незабелязано през контролните проверки на летището или границата, без да се усетят.

Тогава не знаех всичко това. На изкуството на контрабандата се научих много по-късно, цели години по-късно. Когато пристигнах за първи път в Индия, работех само по инстинкт, а единствената контрабанда, която пренасях, бях самият аз и моята крехка и преследвана свобода. Ползвах фалшив новозеландски паспорт, в който оригиналната снимка беше сменена с моята. Свърших го сам и бях се справил далеч не идеално. Знаех, че на рутинна проверка ще мине, но бях и наясно, че ако възникнат подозрения и някой провери във Върховната комисия на Нова Зеландия, фалшификатът бързо ще лъсне. Докато пътувах от Окланд за Индия, обиколих целия самолет, за да открия необходимата ми група новозеландци. Намерих малка студентска компания – това беше второто им пътешествие до субконтинента. С настоятелните си молби да споделят с мен своя опит и да ми дадат съвети за маршрутите успях да установя крехко познанство, което ни отведе заедно до паспортния контрол. Разните индийски чиновници решиха, че и аз пътувам с тази безгрижна простодушна компания, и прегледаха документите ми съвсем отгоре-отгоре.

Към шамарите и жилото на слънчевия пек извън летището се проврях сам, опиянен от възторга на бягството. Още една изкатерена стена, още една прекосена граница, още едно денонощие на бягство и укриване. Избягах от затвора преди близо две години, но животът на беглеца е непрекъснато бягство – всеки ден и всяка нощ. И макар да не бях напълно свободен, никога съвсем свободен, новото ми вдъхваше надежда и вълнение, примесени със страх: нов паспорт, нова страна и нови бръчки от тръпен ужас по младото ми лице, под сивите очи. Стоях на утъпканата улица под синята гледжосана купа на бомбайското небе, а сърцето ми бе чисто и жадно за обещания като утрините в градините на Малабар в сезона на мусоните.

– Сър! Сър! – подвикна глас зад мен.

Една ръка ме стисна над лакътя. Спрях се. Напрегнах всеки мускул за борба и прехапах страха си. *Не бягай. Без паника. Обърнах се.*

Пред мен стоеше нисичък човечец, облечен в кирлива кафява униформа, нарамил китарата ми. Не беше просто нисичък, а дребосък, джудже, с голяма глава и черти, белязани от стреснатата невинност на синдрома на Даун. Той тикна китарата в ръцете ми.

– Вашата музика, сър. Вие губи вашата музика, не?

Това наистина *беше* моята китара. Веднага се досетих, че сигурно съм я забравил до лентата за багаж. Не проумявах как дребосъкът бе разбрал, че е моя. Усмихнах се с облекчение и изненада, а човечецът се засмя с онази съвършена искреност, от която се боим и която наричаме простодушна. Той ми подаде китарата и аз забелязах, че целите му ръце са разчертани с паяжина от бръчки като краката на блатна птица. Извадих от джоба няколко банкноти и му ги подадох, но той неловко отстъпи на дебелиите си крака.

– Пари не. Ние тука да помагаме, сър. Добре дошли в Индия – каза той, затича се и навлезе в тръс сред гората от тела на пътеката.

Купих билет до града от автобусната компания „Ветеран“, в която работеха бивши войници от индийската армия. Видях как вдигнаха раницата и сака ми на покрива на автобуса и ги стовариха върху купчината багаж с прецизно и презрително настървение, и реших да задържа китарата. Настаних се на най-задната седалка. До мен седнаха двама дългокоси. Автобусът бързо се напълни със смесица от индийци и чужденци. Повечето бяха млади и пътуваха възможно най-евтино.

Малко след това шофьорът седна на мястото си, навъси се заплашително, изплю струя яркочервен сок от бетел през отворената врата и обяви, че потегля.

– *Тик хаин, чало!*¹

Моторът изрева, прещракването на скоростите се смеси с общия тътен и ние се юрнахме с обезпокоителна бързина през тълпи от носачи и пешеходци, които се тътреха отстрани, отскачаха или се отдръпваха само на някакви си милиметри от колата. Кондукторът, който се возеше на най-долното стъпало, ги псуваше с изкусна ненавист.

Поехме от летището за града по широко модерно шосе, оградено с дървета и храсти, което много приличаше на прагматично подредения пейзаж около летището в моя роден град Мелбърн. Познато изглеждащата обстановка ми навя спокойно задоволство, което бе разтърсено още при първото стеснение на шосето – сякаш този контраст и въздействие бяха умишлено изчислени. Когато многобройните платна на шосето се

¹ Добре, тръгваме! – Бел. ред.

сляха в едно и зърнах бордеите, гледката заби остриите нокти на срама в сърцето ми.

Подобни на черни и кафяви дюни, цели акри бордеи се ширнаха по край пътя. Те се сливаха с хоризонта като мръсни, потънали в мараня миражи. Мизерните подслони бяха стъкмени от парцали, парчета пластмаса и картон, тръстикови рогозки и бамбукови пръчки. Схлупени, залепени един за друг, с тесни пътеки, лъкатушещи между тях. В огромната шир, която покриваха, нищо не стърчеше по-високо от човешки бой.

Струваше ми се невъзможно едно съвременно летище, пълно с преуспели, целеустремени пътници, да се намира само на някакви си километри от тези смачкани, изпепелени мечти. Първото ми впечатление беше, че е имало бедствие и бордеите са бежански лагери за прииждащите оцелели. Месеци по-късно научих, че обитателите им действително са оцелели от бедствия и че бедствията, прогонили ги в бордеите от родните им села, са бедността, гладът и кръвопролитията. По пет хиляди нови оцелели пристигаха ежеседмично в града – седмица след седмица, година след година.

Километрите летяха, стотиците обитатели на бордеите прерастваха в хиляди, в десетки хиляди, а моят дух се измъчваше. Чувствах се осквернен от собственото си здраве и от парите в джобовете ми. Ако изобщо сте способни да усетите тази вина, при първия сблъсък с окаяниците на земята чувството ви раздира. Обирал съм банки, продавал съм дрога, надзирателите в затвора са смилали костите ми от бой. Наръгвали са ме с нож; аз самият съм отвърщал с нож. Избягах от затвор със строг режим и мощна охрана по най-трудния начин – прескочих фасадната стена. И все пак тази първа среща с дрипавата мизерия на бордеите, мъката, простряла се чак до хоризонта, избоде очите ми. Връхлетях върху наточени ножове.

Глеещите въглени на срама и вината се разгоряха в гняв, в ярост и свиха юмруците ми – толкова беше несправедливо! *Що за власт, що за система позволява съществуването на такива страдания?* – мислех си аз.

Но бордеите продължаваха да се разпростират, километър след километър. Гледката се разнообразяваше само от ужасния контраст на сградите на процъфтяващи компании и рушащите се, обрасли с мъх жилищни блокове на по-заможните. Бордеите нямаха край. Вездесъщото им присъствие сригваше почтителността ми на чужденец. А после ме обсеби почуда. Прогледнах отвъд безкрая на струпаните бордеи и започнах да забелязвам хората, които живееха в тях. Една жена спря, за да придърпа

напред черния сатенен креп на косата си. Друга къпеше децата си с вода от меден леген. Мъж водеше три кози с червени панделки на вратовете. Друг се бръснеше пред напукано огледало. Деца играха навсякъде. Мъже носеха ведра с вода. Мъже поправяха една от колибите. Накъдето и да погледнеш, хората се усмихваха.

Автобусът попадна в задръстване и от бараката срещу моя прозорец се показва мъж. Беше чужденец, бледокож като новопристигналите в автобуса и увит само в памучна кърпа с цвят на хибискус, която бе намотана около кръста му. Той се протегна, прозя се и се почеса съсредоточено по голия корем. От лицето и стойката му лъхаше очебиен волски покой. Усетих се, че завиждам на това задоволство и на усмивките за поздрав, които той предизвика у преминаващата покрай него група хора.

Автобусът потегли рязко и аз го загубих от поглед. Но образът му промени напълно отношението ми към бордеите. Когато го видях там – мъж, също толкова чужд на мястото, колкото мен самия, си представих себе си в този свят. Онова, което ми изглеждаше невъобразимо чуждо, далечно, изведнъж стана възможно, понятно и най-вече – пленително.

Загледах се в хората и забелязах колко *заети* са те – с колко много трудолюбие и енергия бе изпълнен животът им. Тук-там погледът ми внезапно, случайно проникваше в колибите и ми разкриваше поразителната чистота на тази бедност – подове без нито едно петънце, блестящи метални тенджерки, наредени в правилни кули. И най-накрая онова, което трябваше да забележа още от самото начало: видях колко красиви са те. Жените, увити в тъмночервено, синьо и златно; жените, които вървяха боси през лабиринта на опърпания коптор с търпеливо и ефирно изящество; белозъбата, бадемооката хубост на мъжете, обичта и другарството на тънконогите и тънкоръките деца – по-големите си играеха с по-малките, а много от тях крепяха мъничките си братчета и сестричета на стройните си хълбоци. Половин час след като потеглихме с автобуса, аз за пръв път се усмигнах.

– Грозна картинка! – отбеляза младежът до мен, докато оглеждаше пейзажа през прозореца. Канадец, както личеше по емблемата на ръката му – кленов лист. Висок и набит, с воднисти очи и кестенява коса до раменете. Спътникът му беше негова по-ниска и по-компактна версия. И двамата носеха еднакви избелели джинси, сандали и меки басмени якета.

– Я пак?

– За пръв път ли идваш? – попита той в отговор. Кимнах. – Така си и мислех. Спокойно, оттук нататък става малко по-добре. Няма чак тол-

кова много бордеи. Но никъде в Бомбай не е хубаво. Това е най-гадният град в Индия, помни ми думата.

– Точно така – потвърди по-ниският.

– По-нататък има два-три хубави храма и няколко големи британски сгради, които що-годе ги бива – каменни лъвове, месингови осветителни стълбове и тям подобни. Но това не е Индия. Истинската Индия е нагоре, близо до Хималаите, в Манали или в свещения град Варанаси, или надолу по крайбрежието, в Керала. За да откриеш истинската Индия, трябва да излезеш от града.

– Вие накъде сте се запътили?

– Ще отседнем в един ашрам – обясни приятелят му. – Държат го раджнишите в Пуна. Най-хубавият ашрам в цялата страна.

Два чифта ясни, воднистосини очи се втрениха в мен с двусмисленото, почти обвинително неодобрение на убедените, че са открили верния път.

– С преспиване ли?

– Моля?

– Ще си вземеш ли стая, или само минаваш днес през Бомбай?

– Не знам – отговорих и отново се обърнах към прозореца. Вярно си беше – не знаех дали искам да поостана в Бомбай, или да продължа към... нанякъде. Не знаех и ми беше все едно. В този миг аз бях онова, което Карла веднъж нарече най-опасното и пленително животно на света: храбър корав мъжага без никакви планове. – Нямам никакви планове. Но май ще поостана в Бомбай.

– Ние ще преспим тази вечер и утре хващаме влака. Ако искаш, можем да си вземем стая заедно. За трима души излиза много по-евтино.

Вгледах се в наивните му сини очи. *Може би в началото е по-добре да делея стаята с други хора* – помислих си. Техните истински документи и безметежни усмивки щяха да потулят фалшивия ми паспорт. Може би така ще е по-сигурно.

– И много по-сигурно – додаде той.

– Точно така – потвърди приятелят му.

– По-сигурно? – попитах аз с престорено безхаберие.

Автобусът беше забавил ход и поел по тесни канали между три и четириетажни сгради. Гъмжилото по улиците се движеше с чудодейна, тайнствена деловитост – балистичен танц на автобуси, камиони, велосипеди, леки коли, волски каруци, моторетки и хора. През отворените прозорци на нашата таратайка нахлуваха ароматите на подправки, парфюми, ди-

зелов дим и волски тор – в гъста, но не неприятна смесица – и навсякъде над вълните от непозната музика се надигаха гласове. На всеки ъгъл грамадни плакати рекламираха индийски филми. Свърхестествените им цветове се преливаха зад загорялото лице на високия канадец.

– Да, да, много по-сигурно е. Тук е Готам сити, човече. Тук уличните хлапета владеят повече начини да ти вземат парите и от адовото казино.

– *Големите градове* са си такива – поясни niskият. – Всички големи градове са еднакви. Не само тук е така. Същото е и в Ню Йорк, в Рио, в Париж. До един са мръсни и до един са смахнати. Така е в *големия град*, нали ме разбираш? Навсякъде другаде в Индия, където отидеш, страшно ще ти хареса. Това е велика страна, но големите градове са много гадни, да ти кажа.

– И хотелите, същата работа, да му се не види – додаде високият. – Могат да те ошушкат, както си седиш в стаята и си пушиш тревица. Стоварят се с ченгетата да те изловят и да ти вземат парите. Най-безопасно е да не се делите и да пътувате на групи, помни ми думата.

– И да се махнете от големия град възможно най-бързо – завърши niskият. – Леле мале! Видя ли това?

Автобусът беше завил по един широк булевард, ограден от едната страна с огромни камъни, които се спускаха към тюркоазеното море. Малка колония от разнебитени черни колиби се бе пръснала върху тях като останки от някакъв тъмен примитивен кораб. Колибите горяха.

– Да му се не види! Я виж *това*! Тоя *ще се опече*, пич! – изкрещя високият канадец и посочи един мъж, който тичаше към морето с пламтящи дрехи и коса. Мъжът се подхлъзна и тупна тежко между големите камъни. Жена и дете го догониха и се захванаха да гасят пламъците с ръцете и с дрехите си. Останалите се опитваха да потушат пожара в къщите си, други стояха и гледаха как съборетините им изгарят. – Видяхте ли го? С тоя е свършено, казвам ви.

– Прав си, дявол да го вземе! – ахна niskият.

Шофьорът намали ход, другите коли също, но после даде газ и продължи. Никой от автомобилите на оживената улица не спря. Обърнах се и гледах назад през стъклото, докато овъглените схлупени колиби не се превърнаха в точки, а кафявият пушек на пожара – в едва доловим шепот на разрухата.

В края на дългия крайбрежен булевард завихме наляво по широка улица с модерни сгради и грандхотели с портиери в ливреи под пъстрите тенти. Край тях – луксозни ресторанти с градини в дворовете. Слънче-

вите лъчи проблясваха по излъсканите стъклено-месингови фасади на офисите на авиокомпаниите и фирмите. Улични сергии, скрити от утринното слънце под големи чадъри. Индийците, които се разхождаха, носеха затворени обувки и западни бизнес костюми, а жените бяха облечени в скъпа коприна. Изглеждаха концентрирани и съдържани и сновяха със сериозни физиономии насам-натам между големите офис сгради.

Контрастът между познатото и фрапиращото бе навсякъде. Волска талига бе спряла на светофара до модерна спортна кола. Мъж клечеше и се облекчаваше зад дискретния заслон на сателитна чиния. Електрокар разтоварваше стока от старовремска каруца с дървени колела. Човек оставаше с впечатлението за едно тромаво, неизтощимо, далечно минало, което сякаш невредимо бе помело бариерите на времето и нахлуло в собственото си бъдеще. Това ми харесваше.

– Почти пристигнахме – обяви спътникът ми. – Градският център е само на няколко преки отгук. Не би могло да се нарече точно център. Просто е районът за туристи и повечето евтини хотели са там. Последната спирка. Нарича се „Колаба“.

Двамата младежи извадиха паспортите и тревел чековете от джобовете си и ги набутаха отпред в панталоните. По-ниският си махна дори часовника и също го прибра при валутата, паспорта и останалите ценни вещи в гащите си, досущ торба на двуутробен бозайник. Момчето забеляза погледа ми и се усмихна.

– Хей! – ухили се то. – Повече предпазливост никога не е излишна!

Станах и се заклатушках към изхода. Когато автобусът спря, слязох първи, но тълпата на тротоара ми попречи да продължа по улицата. Това бяха „тути“ – уличната реклама на различни хотелиери, пласъори на наркотици и други бизнесмени, които ни предлагаха, крещейки на развален английски, евтини хотелски стаи и изгодни сделки. Най-отпред, точно срещу вратата, стоеше дребен човечец с голяма, почти идеално кръгла глава, облечен с джинсова риза и сини памучни панталони. Той се провикна на спътниците си да млъкнат, а после се обърна към мен с най-безумната и лъчезарна усмивка, която бях виждал.

– Добрутро, велики господа! – поздрави ни той. – Добре дошли в Бомбай! Вие искате го евтини отлични хотели, нали така?

Вторачи се в очите ми, а огромната му усмивка дори не трепна. Имаше нещо в тази усмивка – някакво непослушно веселие, по-откровено и по-трепетно от радостта, която ме прониза право в сърцето. Случи се само за миг, щом се погледнахме очи в очи. Толкова ми стигаше, за да се реша да се доверя на този малък човек с голяма усмивка. Тогава все още не го знаех, но това бе едно от най-добрите решения в живота ми.

Няколко пътници се изнизаха от автобуса и заразмахваха юмруци срещу рояка от „тути“. Двамата млади канадци преминаха невредими през тълпата, като се усмихваха до уши и на суетящите се „тути“, и на изнервените туристи. Докато ги наблюдавах как криволичат и се блъскат из навалицата, за пръв път забелязах колко са силни, здрави и красиви. И точно в този миг реших да приема предложението им да си поделим стаята. В тяхната компания моето престъпление – бягството от затвора, престъплението, че съществувам на света, бе невидимо и немислимо.

Дребничкият гид ме сграбчи за ръкава и ме поведе далече от разпокъсаната група, към задната част на автобуса. Кондукторът се покатери на покрива с майmunска ловкост и метна раницата и сака в ръцете ми. Другите сакове затупкаха върху тротоара в злокобна каденца от скърцане и трясъци. Щом пътниците се втурнаха да спрат пороя от своите ценни вещи, гидът отново ме отведе на спокойно местенце на няколко метра от автобуса.

– Казвам се Прабакер – представи се той на своя напевен английски.
– А как е уважаемото ви име?

– Уважаемото ми име е Линдзи – излъгах аз. Използвах името от фалшивия си паспорт.

– Аз бомбайски гид. Много отличен бомбайски гид номер едно, аз. Цял Бомбай знам го много добре. Вие иска да види всичко. Аз знам къде точно ще намери вие най от всичко. Мога да ви покажа даже *повече* от всичко.

Двамата млади пътници се присъединиха към нас, преследвани от настоятелна банда парцаливи „тути“ и водачи. Прабакер кресна на необузданите си колеги и те отстъпиха няколко крачки назад, алчно вторачени в нашите раници и сакове.

– В момента това, което искам да видя, е чиста и евтина хотелска стая – казах.

– Разбира се, сър! – светна лицето на Прабакер. – Аз мога вас заведе в евтин хотел, в *много* евтин хотел, в *прекалено* евтин хотел, и дори в толкова евтин хотел, че там *никога* няма отседне *никой*, който с всичкия си.

– Води ни тогава, Прабакер. Да видим.

– Хей, чакай малко – намеси се по-високият от двамата младежи. – Ще му плащаме ли на този? Аз знам как се ходи до хотелите. Приятел, не се обиждай, сигурен съм, че си добър гид и така нататък, но нямаме нужда от теб.

Погледнах Прабакер. Големите му тъмнокафяви очи изучаваха лице-